

در طول تاریخ، کسانی بوده‌اند که کمال و ارزش خود را در بی‌توجهی به دنیا و استفاده نکردن از امکانات دانسته‌اند و گمان می‌کردند خداوند نیز از کار آنها راضی است. آنان بر این تصور بودند افرادی که برای زندگی بهتر و استفاده از امکانات خدادادی تلاش می‌کنند، افرادی دنیا طلب و گمراه‌اند.

در برابر این گروه، عده‌ دیگری هستند که وقتی از راه حلال مالی را به دست می‌آورند، حق خود می‌دانند هر اندازه و هر طور که دلشان خواست از اموالشان استفاده کنند؛ آنان از کار خود این‌گونه دفاع می‌کنند که «پول برای خرج کردن است» و «خدا آفریده است که استفاده کنیم» و «دارندگی و برازندگی».

به نظر شما دیدگاه کدام گروه صحیح است؟ آیا راه دیگری به غیر از دو راه فوق وجود دارد؟ دیدگاه گروه دوم صحیح است ولی به شرط اینکه اسراف نکنند.

***

راه کدام است؟

خداوند مهربان ما را آفریده است تا با زندگی در دنیا و انجام کارهای نیک، به سعادت و خوشبختی برسیم. اگر رسیدن به رستگاری دنیا و آخرت بدون استفاده از نعمت‌های الهی امکان‌پذیر

بود، پس نیازی هم به آفرینش آنها نبود. از این رو، قرآن کریم با توبیخ کسانی که بی‌دلیل خود را از نعمت‌های الهی محروم کرده‌اند، می‌فرماید: 5- آیه "قُلْ مَنْ حَرَّمَ زِينَةَ اللَّهِ... در صدد توبیخ چه کسانی است؟"

قُلْ مَنْ حَرَّمَ زِينَةَ اللَّهِ
الَّتِي أَخْرَجَ لِعِبَادِهِ
وَ الطَّيِّبَاتِ مِنَ الرِّزْقِ

بگو: چه کسی زینت‌های الهی را
که برای بندگان خود آفریده،
و روزی‌های پاکیزه را حرام کرده است؟

به این ترتیب، روشن می‌شود دیدگاه گروه نخست، مورد تأیید دین الهی نیست.

آیه زیر را تلاوت کنید و در معنای آن بیندیشید:

6- خداوند در قرآن کریم در مورد اسراف چه می‌فرماید؟

وَ كُلُوا وَ اشْرَبُوا
وَ لَا تُسْرِفُوا
إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ^۲

بخورید و بیاشامید،
ولی اسراف نکنید،

زیرا خداوند اسراف‌کنندگان را دوست ندارد.

حال به نظر شما با توجه به این آیه، دیدگاه و رفتار گروه دوم تا چه حد مورد تأیید خداوند است؟ تا زمانی که اسراف نکنند.

اسراف

کسی که:

جواب سوال 1 کتاب

— لامپ اتاق را روشن رها می‌کند و از اتاق خارج می‌شود؛

— بیش از نیاز بدنش غذا می‌خورد؛

— وسایل قابل استفاده خانه را به بهانه اینکه دیگر کهنه شده‌اند دور می‌ریزد؛

— با لوازم التحریر ساده می‌تواند نیازهای نوشتاری‌اش را برطرف کند، ولی از لوازم گران‌قیمت

استفاده می‌کند؛

۲. سوره اعراف، آیه ۳۱

۱. سوره اعراف، آیه ۳۲

— برای چشم و هم چشمی با دیگران وسایلی را می‌خرد که واقعاً نیازی به آنها ندارد.

همهٔ این افراد گرفتار اسراف هستند. اسراف به معنای زیاده‌روی در مصرف است که از گناهان

بزرگ است و عذاب الهی را در پی دارد. 7 - اسراف به چه معناست؟

در هریک از موارد زیر رفتارهای صحیح و غیر صحیح را بیان کنید.

رفتارهای اسراف آمیز	رفتارهای صحیح	
<p>۱- مراسم را در تالار مجلل برگزار می‌کند. و عده‌ی زیادی را دعوت می‌کنند. ۲- با اینکه خودروی سالم و مناسبی در اختیار دارند، خودروی گرانقیمتی را برای جشن کرایه می‌کنند. ۳- خانه‌ی خیلی بزرگی را اجاره می‌کنند.</p>	<p>۱- خانهٔ مناسبی در فامیل وجود دارد، مراسم در آنجا برگزار می‌شود. ۲- خودروی سالم و مناسب خود را به عنوان ماشین عروس انتخاب می‌کنند. ۳- خانه‌ی کوچکی را می‌خرند.</p>	برگزاری جشن ازدواج
<p>۱- لوازم التحریر گران قیمت می‌خرد. ۲- لوازم التحریر سال گذشته را با وجود قابل استفاده بودن دور می‌ریزند. ۳- کیف مدرسه سال گذشته، با وجود اینکه سالم است، دور می‌اندازد.</p>	<p>۱- لوازم التحریر ساده و ارزان قیمت می‌خرد. ۲- از لوازم التحریر های سال گذشته که قابل استفاده اند، استفاده می‌کنند. ۳- کیف مدرسه سال گذشته سالم و قابل استفاده است امسال کیف جدید نمی‌خرند.</p>	خرید کیف و لوازم التحریر و وسایل مدرسه
<p>۱- بیش از حد نیاز وسیله می‌خرند. ۲- فقط به دنبال خرید وسیله‌ای هستند که در خانه بستگان دیده‌اند. ۳- وسایل خانه را به بهانه‌ی اینکه دیگر مد نیست و فرسوده شده‌اند، دور می‌ریزند.</p>	<p>۱- بیش از حد نیاز وسیله‌ای نمی‌خرند. ۲- توجهی به وسایلی که در خانه‌ی بستگان می‌بینند، نمی‌کنند. ۳- وسایل منزل را صرفاً به جهت اینکه کهنه و فرسوده شده‌اند، دور نمی‌ریزند.</p>	خرید وسایل منزل

مصرف‌گرایی

8 - مصرف‌گرایی به چه معناست؟

یکی از نمونه‌های اسراف، مصرف‌گرایی است. مصرف‌گرایی یعنی میل دائمی به خرید بیشتر و بیشتر کالاها و اجناس! شاید شما هم با افرادی برخورد کرده باشید که وقتی از آنها می‌پرسیم «چرا این کالا را خریده‌اید؟» در جواب چنین پاسخ‌هایی را می‌دهند:

– چون حراج کرده بودند و ارزان بود خریدم، هر چند لازم نداشتم!

– اینها الآن «مُد» شده است!

– دوستان گفتند خیلی به من می‌آید!

– می‌گویند چند وقت دیگر گران می‌شود.

– اگر مقداری هم اضافه در خانه داشته باشیم به جایی بر نمی‌خورد!

– همه فامیل یکی از اینها خریده‌اند! و... .

این‌گونه پاسخ‌ها نشان می‌دهد که خریدار در هنگام خرید، واقعاً به آن کالا نیازی نداشته و تحت تأثیر دیگران تصمیم به خرید آن گرفته است.

حالا واقعاً چه اشکالی دارد چیزی را بیش از نیازمان خریداری کنیم؟

جواب سوال 2 کتاب

اگر خانواده‌ای دو برابر مقدار همیشگی مواد خوراکی خرید کند، یا باید تمام آن را تا خراب نشده مصرف کند – که نتیجه‌اش پرخوری، افزایش وزن و بیماری‌های مختلف است – یا اینکه مقدار اضافی را دور بریزد که این هم اسراف و هدر دادن نعمت‌های الهی است و فقر و محرومیت را به دنبال دارد. از نظر فردی از نظر اجتماعی نیز خرید بیش از نیاز کالا، موجب کمیاب شدن آن می‌شود. کمیاب شدن کالا، قیمت آن را افزایش می‌دهد. به این ترتیب با رشد مصرف‌گرایی، کالاها هر روز گران‌تر می‌شود و توانایی خرید مردم کاهش می‌یابد. از نظر اجتماعی

زیاد مصرف کردن باعث کمیاب شدن کالا در کشور می‌شود

علاوه بر این، مصرف‌گرایی موجب وابستگی به کشورهای بیگانه می‌شود؛ چرا که چاره‌ای جز واردات دائمی کالاها از کشورهای دیگر باقی نخواهد ماند و اگر ملتی به دیگران وابسته شود چاره‌ای جز پذیرش خواسته‌های آنها نخواهد داشت.

جواب سوال 3 کتاب

9 - راه درمان مصرف‌گرایی چیست؟

با توجه به نتایج ناپسند مصرف‌زدگی و اسراف، عاقلانه‌ترین راه این است که:

۱- در انتخاب اجناس به تجربه خود و اطرافیان بیشتر از آگهی‌های تبلیغاتی اعتماد داشته باشیم.

۲- به شایعاتی که درباره گران شدن یک کالا در آینده می‌شنویم توجه نکنیم.

۳- بدانیم که خرید اجناس گران قیمت هرگز بر ارزش و شخصیت انسان نمی افزاید.

۴- توجه داشته باشیم (مُد)هایی که با زرق و برق فراوان خودشان را به جامعه تحمیل می کنند،

خیلی زود از بین می روند و جایشان را به مُدهای دیگر می دهند. پس زندگی خود را براساس این الگوهای منزلزل بنا نکنیم.

شما نیز با کمک هم گروهی های خود، برخی از راهکارهای مقابله با مصرف گرایی را بیان کنید.

مُد گرایی

شرکت های بزرگ، برای اینکه هر روز فروش خود را بیشتر و بیشتر کنند، با استفاده از انواع تبلیغات روانی چنین وانمود می کنند که کالای آنها ویژه است و اگر شما آن را نداشته باشید از جامعه عقب مانده اید! این تبلیغات سبب می شود بسیاری احساس کنند واقعاً در زندگی خود آن کالا را کم دارند و چاره ای جز خرید آن نیست. اما هنوز مدت زیادی از خرید گذشته است که کالای دیگری جای آن را می گیرد و تبلیغات بر خرید کالای جدید متمرکز می شود. به این ترتیب، مردم در رقابتی که هیچ گاه پایان نمی پذیرد باید به دنبال کالای جدید و جدیدتر باشند و حتی برای تهیه پول آن، به دنبال قرض و وام می روند.

10 - مد گرایی به چه معناست؟

اصلی ترین شگرد این شرکت های بزرگ برای جذب مخاطبان، مُد سازی است. مُدها الگوهایی

هستند که با روش های گوناگون مردم را متقاعد می کنند تا مانند آنها رفتار کنند.

11 - مد سازها از چه کسانی برای تبلیغ کار خود استفاده می کنند؟

مُدسازها معمولاً این الگوها را از میان ورزشکاران، هنرپیشگان و شخصیت های مشهور انتخاب می کنند و از آنان می خواهند تبلیغ کننده کالای آنها شوند. آنان به مردم چنین القا می کنند که اگر شما هم می خواهید مانند این افراد مورد توجه دیگران باشید، باید از کالایی که آنها تبلیغ می کنند، استفاده کنید.

نکته مهم این است که نوجوانان و جوانان به دلیل تنوع طلبی و نوگرایی - که از ویژگی های دوران سنی آنهاست - در مواجهه با مُدها تأثیرپذیری بیشتری نسبت به سایر اقشار جامعه از خود نشان

12 - چه کسانی در مواجهه با مد تأثیرپذیری بیشتری دارند؟ چرا؟

می دهند.

۱. تابلوهای بزرگ تبلیغاتی که در خیابان ها، بزرگراه ها و جاده های بیرون از شهر نصب شده اند، آگهی های متعدد روزنامه ای، پیام های پُر شمار تلویزیونی و حتی پیامک های تبلیغاتی که به تلفن های همراه ارسال می شود به راحتی این فضا را ایجاد می کنند.

مدگرایی علاوه بر آسیب‌های اقتصادی که بر جامعه وارد می‌کند، پایه‌های فرهنگی جامعه را نیز **سست می‌کند**؛ چرا که این الگوها در تعارض کامل با فرهنگ و تمدن کشورهای اسلامی قرار دارند و روشی که برای زندگی معرفی می‌کنند، **برخلاف توصیه‌های ادیان الهی است**.

تقلید از این الگوهای وارداتی که به فرهنگ‌های بیگانه تعلق دارند، رفته رفته **سلیقه و طرز فکر انسان مسلمان را تغییر می‌دهد** و او را به دنباله‌روی کورکورانه از فرهنگ بیگانه سوق می‌دهد. این از خود بیگانگی را می‌توان در **پوشش و نوع زندگی** برخی افراد در جامعه خودمان نیز مشاهده کرد؛ افرادی که نمی‌دانند نوشته‌ای که روی پیراهن آنها نقش بسته چه معنایی دارد یا از پیام نوع آرایشی که به آن علاقه‌مندند هیچ اطلاعی ندارند و تنها به این دلیل که «مُد است» آن را انتخاب کرده‌اند.

به کمک هم‌گروهی‌های خود نمونه‌هایی از تقلیدهای ناآگاهانه از مدهای بیگانه را که در جامعه امروز ما رواج دارد بیان کنید. به نظر شما این‌گونه تقلیدها چه تأثیری بر روی شخصیت و رفتار فرد می‌گذارد؟

- ۱- پنج نمونه از رفتارهای اسراف‌آمیز را که در جامعه رواج بیشتری دارد بنویسید.
- ۲- مصرف‌گرایی چه زبان‌های فردی و اجتماعی به دنبال دارد؟
- ۳- توضیح دهید اسراف و مصرف‌زدگی چگونه یک جامعه را به وابستگی می‌کشاند.

۴- روش صحیح مصرف از نظر اسلام چیست؟ از نظر اسلام باید راه میانه و اعتدال را پیش‌گیریم یعنی بی‌دلیل خود را از نعمت‌های الهی محروم نکنیم و یا در مصرف اسراف نکنیم، بلکه با تدبیر در زندگانی و استفاده از نعمت‌های الهی بتوانیم به رستگاری دنیا و آخرت برسیم.

پیشنهاد

داستان یا خاطره‌ای را از روش زندگی شخصیت‌های بزرگ دینی در پرهیز از اسراف بنویسید و برای دوستان‌تان در کلاس بخوانید.